
ANTİK DERGİSİ

Sayı/Issue: 1

Ocak/January 2026

GAZETECİLİK ve TARİH BİLİMİNİN İLİŞKİSİ THE RELATIONSHIP BETWEEN JOURNALISM and HISTORY

Büşra Lavin YILDIZ*

Öz

Gazetecilik, yalnızca haber aktarma aracı değil, aynı zamanda toplumsal hafızayı oluşturan, bilgi akışını sağlayan ve kamuoyu üzerinde etkili olan bir meslek alanıdır. Antik Roma'dan günümüze kadar uzanan tarihsel süreçte gazetecilik, toplumların sosyo-politik dönüşümlerinde belirleyici bir rol üstlenmiştir. Bu makalede gazetecilik mesleğinin tarihsel gelişimi, tarih bilimi ile kurduğu ilişki ve toplumsal işlevleri ele alınacaktır. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'nda gazeteciliğin doğuşu ve modernleşme sürecindeki katkıları üzerinde durulacak; bilimin gelişimiyle kurduğu bağlantılar değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gazetecilik, tarih, matbaa, Osmanlı, kamuoyu, bilim iletişimi

Abstract

Journalism is not merely a medium of news transmission but also a discipline that shapes social memory, ensures the flow of information, and influences public opinion. From Ancient Rome to the present day, journalism has played a decisive role in socio-political transformations. This article discusses the historical development of journalism, its relationship with history, and its social functions. Furthermore, the emergence of journalism in the Ottoman Empire and its contribution to modernization will be examined, along with its connection to the development of science.

Keywords: Journalism, history, printing press, Ottoman Empire, public opinion, science communication

Giriş

İnsanlık tarihi boyunca bilgiye duyulan ihtiyaç, birçok meslek alanının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu meslekler arasında gazetecilik, bireylerin öğrenme, anlama ve yorumlama arzusunu karşılayan temel köprülerden biri olmuştur. Günümüzde gazeteciliğin tanımı üzerine çeşitli tartışmalar olsa da, mesleğin özünde her bireyin potansiyel bir haber kaynağı olabileceği fikri yatmaktadır.

Gazeteciliğin kökeni matbaanın icadından çok daha önceye dayanmaktadır. Antik Roma’da M.Ö. 59 yılında Julius Caesar’ın emriyle taş plakalar üzerine kazınarak meydanlara asılan Acta Diurna örneği, bu mesleğin bilinen ilk sistematik uygulamalarından biridir (1).

Asıl dönüm noktası ise 15. yüzyılda Johannes Gutenberg’in matbaayı icat etmesiyle yaşanmıştır. Matbaa, bilgi üretiminde tekelleşmeyi kırmış ve yazılı kültürün geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır. 17. yüzyılda düzenli gazetelerin ortaya çıkmasıyla gazetecilik, bağımsız bir meslek kimliği kazanmıştır.

Gazetecilik, yalnızca olayları aktarmakla kalmamış, aynı zamanda toplumsal ve siyasal gelişmeleri yönlendiren güçlü bir kurum haline gelmiştir. Fransız Devrimi (1789–1799), modern gazeteciliğin bu yönünü gözler önüne seren çarpıcı bir örnektir. Devrim sürecinde basın özgürlüğü kazanımıyla birlikte yayımlanan gazete sayısı artmış, Le Moniteur Universel gibi yayınlar devrimin ideallerini halka ulaştırmıştır (2).

Osmanlı’da gazetecilik modernleşme hareketleriyle paralel bir şekilde gelişmiştir. 1831 yılında yayımlanan Takvim-i Vekayi, devletin resmi kararnamelerini halka duyurmayı amaçlayan ilk Osmanlı gazetesi olmuştur (3). Bu gelişme, devlet ile toplum arasındaki iletişimde yeni bir kanal açmış ve Anadolu coğrafyasında gazeteciliğin toplumsal dönüşümlere eşlik eden bir araç olmasını sağlamıştır.

Gazetecilik, tarih ile olduğu kadar bilimle de yakın ilişki içerisindedir. Özellikle modernleşme sürecinde bilimin ulaştığı bulguların topluma aktarılmasında önemli bir köprü işlevi görmüştür. Örneğin, 2020 yılında tüm dünyayı etkileyen COVID-19 pandemisi sırasında gazetecilik, yanlış bilgilerin yayılmasına karşı güvenilir bilgi aktarımında kritik bir rol

üstlenmiştir. Bununla birlikte, bilimsel verilerin sansasyonel bir dille aktarılması toplumda yanlış algılara yol açabilmekte; bu da gazetecilerin etik sorumluluklarını artırmaktadır.

Sonuç

Gazetecilik, insanlık tarihinin en eski iletişim ihtiyaçlarından doğarak toplumsal hafızayı ve kamuoyunu şekillendiren güçlü bir kurum haline gelmiştir. Antik Roma'dan günümüze uzanan süreçte, toplumsal olaylara yön veren, bilimin gelişimini topluma aktaran ve siyasal dönüşümlerde etkin rol oynayan gazetecilik, bugün de doğru bilgiye erişimin zorlaştığı çağımızda hayati önemini sürdürmektedir. Toplumların entelektüel gelişimi ve ortak geleceği açısından gazetecilik, vazgeçilmez bir değer olmaya devam etmektedir.

KAYNAKLAR

Acta Diurna örneği için bkz. McNair, B. (2009). News and Journalism in the UK. Routledge.

Fransız Devrimi sürecinde gazeteciliğin rolü için bkz. Popkin, J. D. (1990). Revolutionary News: The Press in France, 1789–1799. Duke University Press.

Takvim-i Vekayi üzerine ayrıntılı bilgi için bkz. Lewis, G. (1999). Modern Türkiye'nin Doğuşu. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.